२. पुत्तसुत्तं

प्रस्तावना

प्रस्तुत पाठ सुत्तपिटकाच्या खुद्दकनिकायातील 'इतिवुत्तक' या ग्रंथामधील आहे. जगात किती प्रकारचे पुत्र विद्यमान आहेत. या विषयीचे वर्णन या पाठात केलेले आहे. अतिजात, अनुजात, अवजात असे तीन प्रकारचे पुत्र आहेत. आई-वडील व मुलांनी बुद्ध, धम्म आणि संघाला शरण जावे. जीवहिंसा, चोरी, व्यभिचार, असत्य भाषण, आणि नशायुक्त सेवनापासून विरक्त राहावे. देशाचा आदर्श विद्यार्थी, आदर्श नागरिक व योग्य संस्कार घडवून राष्ट्रनिर्मिती करणे तसेच दुराचारी व सदाचारी विषयीचे वर्णन या पाठात करण्यात आले आहे.

विद्यार्थ्यांमध्ये सदाचरण रुजवण्यासाठी काया, वाचा व मनाने कुशल कर्म करण्याच्या दृष्टीने उपरोक्त सुत्ताचे विशेष महत्त्व आहे.

तयो मे, भिक्खवे, पुत्ता सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं । कतमे तयो? **अतिजातो, अनुजातो, अवजातो**' ति ।

कथं च, भिक्खवे, पुत्तो **अतिजातो** होति? इधं, भिक्खवे, पुत्तस्स मातापितरो होन्ति न बुद्धं सरणं गता, न धम्मं सरणं गता, न सङ्घं सरणं गता, पाणातिपाता अप्पटिविरता, अदिन्नादाना अप्पटिविरता, कामेसुमिच्छाचारा अप्पटिविरता, मुसावादा अप्पटिविरता, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना अप्पटिविरता, दुस्सीला पापधम्मा; पुत्तो च नेसं होति बुद्धं सरणं गतो, धम्मं सरणं गतो संङ्घं सरणं गतो, पाणातिपाता पटिविरतो, अदिन्नादाना पटिविरतो, कामेसुमिच्छाचारा पटिविररतो, मुसावादा पटिविरतो, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो सीलवा कल्याणधम्मो । एवं खो, भिक्खवे, पुत्तो अतिजातो होति।

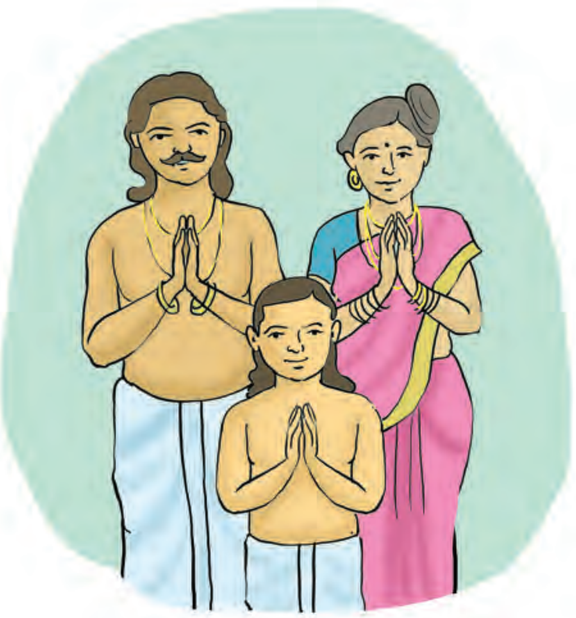

कथं च, भिक्खवे, पुत्तो **अनुजातो** होति? इध, भिक्खवे, पुत्तरस्स मातापितरो होन्ति बुद्धं सरणं गता, धम्मं सरणं गता, सङ्घं सरणं गता, पाणातिपाता पटिविरता, अदिन्नादाता पटिविरता कामेसुनिच्छाचारा पटिविरता,

मुसावादा पटिविरता, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरता, सीलवन्तो कल्याणधम्मा; पुत्तो पि नेसं होति बुद्धं सरणं गतो, धम्मं सरणं गतो, सङ्घं सरणं गतो, पाणातिपाता पटिविरतो, अदिन्नादाना पिटविरतो, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो, मुसावादा पटिविरतो, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो, सीलवा कल्याणधम्मो । एवं खो, भिक्खवे, पुत्तो अनुजातो होति।

'कथं च, भिक्खवे, पुत्तो **अवजातो** होति? इध भिक्खवे, पुत्तस्स मातापितरो होन्ति बुद्धं सरणं गता, धम्मं सरणं गता, सङ्घ सरणं गता, पाणातिपाता पटिविरता, अदिन्नादाता पटिविरता, कामेसुनिच्छाचारा पटिविरता, मुसावादा पटिविरता, सुरामेयमज्जपमादट्ठाना पटिविरता, सीलवन्तो कल्याणधम्मा; पुत्तो च नेसं होति न बुद्धं सरणं गतो, न धम्मं सरणं गतो न सङ्घं सरणं गतो, पाणातिपाता अप्पटिविरतो, अदिन्नादाना अप्पटिविरतो, कामेसुमिच्छाचारा अप्पटिविरतो, मुसावादा अप्पटिविरतो सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना अप्पटिविरतो, दुस्सीलो पापधम्मो। एवं खो, भिक्खवे, पुत्तो अवजातो होति। इमे खो, भिक्खवे, तयो पुत्ता सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं''ति। एतमत्थं भगवा अवोच । तत्थेतं इति वुच्चति –

''अतिजातं अनुजातं, पुत्तमिच्छन्ति पण्डिता ।
अवजातं न इच्छन्ति, यो होति कुलगन्धनो ।।
एते खो पुत्ता लोकस्मिं, ये च भवन्ति उपासका ।
सद्धा सीलेन सम्पन्ना, वदञ्ञू वीतमच्छरा ।
चन्दो अब्भघना मुत्तो, परिसासु विरोचरे'' ति।।

(इतिवुत्तकं,खुद्दकनिकाय)

शब्दार्थ

सन्ता (वि.) – लोकांमध्ये, जगात

दुस्सीला (वि.) – दुराचरण करणारा

पटिविरत (कृ.) – विरक्त, अलिप्त राहणे

अदिन्नादाना (वि.) – चोरी (न दिलेली वस्तू घेणे)

मुसावादा (पु.) – खोटे बोलणे

लोकस्मिं (पु.) – जगात (लोकांमध्ये)

अब्भघना (नपु.) – घनदाट ढग

विरोचरे (क्रि.) – सुशोभित होणे.

अनुजातो(वि.)– सदाचारी आई-वडिलांचा सदाचारी पुत्र

अप्पटिविरता (वि.) – विरक्त राहत नाही, अलिप्त राहत नाही.

पापधम्मा (वि.) – पापी, पाप करणारा

पाणातिपाता (पु.) – जीवहिंसा

कामेसुमिच्छाचार (कृ.) – व्यभिचार

सुरामेरयमज्ज (नपु.) – दारू

सद्धा (स्त्रि.) – श्रद्धा, विश्वास

परिसासु (स्त्रि.) – परिषद, सभा

अतिजातो (वि.)– दुराचारी आई-वडिलांचा सदाचारी पुत्र

अवजातो (वि.) – दुराचारी आई-वडिलांचा दुराचारी पुत्र (निच, दुष्ट प्रवृत्तीचा पुत्र)

स्वाध्याय

१. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१) जगात किती प्रकारचे पुत्र विद्यमान आहेत?

२) जगात विद्यमान असलेल्या पुत्रांची नावे काय आहेत?

३) पुत्राचे आई-वडील कोणाला शरण गेले होते?

४) पुत्राचे आई-वडील काय सेवन केल्याने अनाचारी व पापी बनतात?

५) अतिजात पुत्र कसा होतो?

६) अवजात पुत्र कसा होतो?

७) अनुजात पुत्र कसा होतो?

८) बुद्धिमान पुरुष कोणत्या पुत्राची कामना करतो?

९) कोण ढगापासून मुक्त झालेल्या चंद्रमाप्रमाणे सभेमध्ये शोभून दिसतो?

१०) उदार व कंजुषीरहित कोणता उपासक असतो?

२. खालील वाक्ये सत्य/असत्य ओळखा.

१) पुत्तस्स मातापितरो बुद्धं न सरणं गता।

२) पुत्तस्स मातापितरो बुद्धं, धम्मं, संघं सरणं गता।

३) भिक्खवे, तयो पुत्ता सन्तो सविज्जमाना लोकस्मिं।

३. सूचनेनुसार कृती करा.

(१) योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

अ) तयो मे भिक्खवे, पुत्ता सन्तो संविज्जमाना .... । (लोकति, लोकस्मिं)

ब) एवं खो भिक्खवे, पुत्तो अतिजातो .... । (होति, होन्ति)

क) इध भिक्खवे, पुत्तस्स मातापितरो .... । (होन्ति, होति)

ड) .... भगवा अवोच । (एतअत्थं, एतमत्थं)

(२) रूपे ओळखा.

होति होन्ति

इच्छन्ति भवन्ति

वुच्चन्ति

(३) संधी करा

तत्थेव एतमत्थं

पुत्तस्स पुत्तो'पि

(४) समास ओळखा

मातापितरो

(५) जाळरेखाचित्र पूर्ण करा

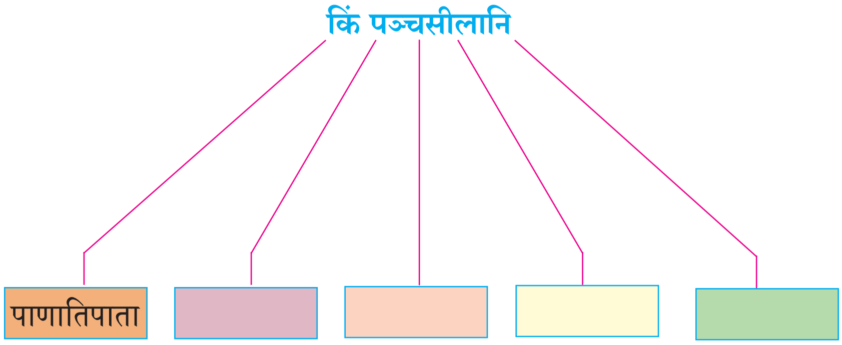

☆☆☆